

Annex III / Anexo III

Notes biogràfiques d'alguns personatges relacionats amb la història del Museu Martorell en la seva faceta geològica

Notas biográficas de algunos personajes relacionados con la historia del Museo Martorell en su faceta geológica

- 1 - Artur Bofill i Poch (1844–1929)
- 2 - Jaume Almera i Comas (1845–1919)
- 3 - Norbert Font i Saguè (1873–1910)
- 4 - Marià Faura i Sans (1883–1941)
- 5 - Francesc Pardillo i Vaquer (1884–1955)
- 6 - Maximino San Miguel de la Cámara (1887–1961)
- 7 - Jaume Marcet Riba (1894–1963)
- 8 - Alfredo San Miguel Arribas (1917–2004)
- 9 - Lluís Marià Vidal i Carreras (1842–1922)
- 10 - Baltasar Serradell i Planella (1871–1930)
- 11 - Josep Cervelló i Bach (1899–1980)
- 11 - Josep Fernández de Villalta i Comella (1913–2003)

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

1 Artur Bofill i Poch (1844–1929)

En paraules de Pius Font i Quer (extretes de “Flòrula del Cardó”, Barcelona 1950), Bofill és el més insigne naturalista català dedicat a l'estudi de la malacologia. Aquesta branca de les ciències naturals ocupà gran part de la seva vida científica, al llarg de la qual publicà nombrosos treballs i reuní una importantíssima col·lecció que donà al Museu de Ciències Naturals. Va estar vinculat al Museu Martorell des dels orígens i oficialment fins a 1920, data de la seva jubilació. S'ocupà de la direcció del centre des de 1891. Col·laborador del Dr. Almera en el *Mapa Geològic i Topogràfic de la província de Barcelona* i en altres treballs, acadèmic i secretari perpetu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona fins a la seva mort i home d'àmplia cultura, va ser, juntament amb Jaume Almera i Lluís Marià Vidal, una de les figures pioneres en el coneixement de la geologia i la paleontologia de Catalunya del principi del segle XX.

Referències bibliogràfiques: [18, 20, 79, 83, 89, 136]

2 Jaume Almera i Comas (1845–1919)

Eclesiàstic, doctor en Ciències i geòleg. Com a geòleg fou deixeble i col·laborador de Landerer. Fundador del Museu Geològic del Seminari de Barcelona, l'any 1874, i professor de Geologia i Història Natural en el mateix Seminari. Autor de nombrosos treballs sobre estratigrafia i paleontologia de Catalunya, molts d'ells relacionats amb la confecció del *Mapa Geològic i Topogràfic de la província de Barcelona* a escala 1:40.000, que ell va iniciar amb l'ajut del topògraf Eduard Brossa i les subvencions de la Diputació de Barcelona i del qual es van publicar cinc fulls.

Aquest mapa fou un dels grans treballs del Dr. Almera que, malgrat els problemes de l'època, aconseguí que tingués un detall excepcional i fos elogiat per la comunitat científica. Va ser acadèmic i president de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Col·laborà amb Lluís Marià Vidal en algunes ocasions i amb Artur Bofill en publicacions sobre paleontologia de Catalunya. Va tenir com a col·laboradors el Dr. Font i Sagué i el Dr. Faura i Sans. Aquest darrer el va substituir en la confecció del *Mapa*, les col·leccions del qual van arribar, a partir de 1918, al Museu Martorell quan se'n féu càrrec el Dr. Faura i per decisió de la Mancomunitat. La relació del Museu Martorell amb el Dr. Almera s'inicià a la Junta de Ciències Naturals, de la qual Almera formà part com a vocal des de 1893.

Referències bibliogràfiques: [17, 18, 20, 80, 83, 89, 133, 157]

3 Norbert Font i Sagué (1873–1910)

Sacerdot, naturalista, geòleg, espeleòleg, historiador, literat i gran divulgador de la ciència. Fou deixeble i col·laborador del Dr. Almera. Va formar part de la Junta de Ciències Naturals, de la qual fou vocal i secretari, i va dur a terme alguns projectes importants al parc de la Ciutadella, com el 'Museu petrogràfic a l'aire lliure', constituït per grans blocs de roques portats d'arreu de Catalunya, que ell va iniciar i que va arribar a constar de més de 130 blocs exposats als jardins, davant del Museu Martorell. Un altre projecte, el de la reproducció a escala natural de grans animals del passat, va quedar estroncat per la seva mort prematura i només en queda un record, el *Mamut* de la cascada del Parc, l'única reproducció que es va fer realitat. Norbert Font i Sagué va ser l'introduïdor de l'espeleologia a Catalunya, a la qual es dedicà intensament, i va portar a terme nombroses exploracions en aquest camp. El Museu Martorell conserva exemplars de les seves recol·leccions i una col·lecció de làmines primes de roques i minerals adquirida per la Junta a la seva família.

Va ser autor de nombrosos articles i treballs, entre els quals tingué gran divulgació el *Curs de Geologia Dinàmica i Estratigràfica aplicat a Catalunya*. Exercí la càtedra de Geologia dels Estudis Universitaris Catalans i col·laborà assiduament en el butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural, el del Centre Excursionista de Catalunya, l'*Enciclopedia Espasa*, *La Veu de Catalunya*, etc.

Referències bibliogràfiques: [38, 85, 89, 96, 157]

4 Marià Faura i Sans (1883–1941)

Sacerdot, doctor en ciències naturals, geòleg, paleontòleg i espeleòleg. S'inicià en el camp de la geologia com a ajudant dels doctors Almera, Bofill i Font. Va ser professor de la Universitat de Barcelona i de l'Escola Superior d'Agricultura. Dirigi l'observatori meteorològic de Viella i va fer molts estudis de geologia aplicada (hidrologia, sismologia...). Com a seguidor i deixeble de Font i Sagué es dedicà a l'espeleologia i publicà diversos treballs sobre el tema. A partir de 1917 s'encarregà de la direcció del Servei del Mapa Geològic de Catalunya a escala 1:100.000, la qual cosa el relacionà directament amb el Museu Martorell i el Museu de Catalunya quan la Mancomunitat va passar aquest servei a la Junta de Ciències Naturals. De 1919 a 1922 també fou regent de Paleontologia del Museu de Ciències Naturals, regència que es va desvincular del mapa el 1923 i de la qual es va fer càrrec el Dr. Marcet Riba.

Va ser col·laborador de l'*Enciclopedia Espasa* i va publicar, a més de les memòries del *Mapa* (quatre en total) [62, 63, 64, 65], articles i treballs sobre paleontologia, geologia estratigràfica i aplicada, meteoritis, expedicions científiques i, com ja hem dit, espeleologia.

El Museu Martorell conserva exemplars procedents de la confecció del Mapa Geològic i fòssils recol·lectats durant algunes de les seves excavacions, com l'*Elephas* de Pedralbes.

Referències bibliogràfiques: [21, 38, 81, 89, 97, 157]

5 Francesc Pardillo i Vaquer (1884–1955)

Doctor en Ciències Naturals. El 1911 fou nomenat catedràtic de Cristal·lografia de la Universitat de Barcelona, càrrec que ocupà durant més de quaranta anys. Dedicà la seva vida científica a l'estudi dels cristalls i a la mineralogia i va publicar nombrosos treballs de gran qualitat, alguns dedicats a minerals de Catalunya, que donà a conèixer a *Treballs del Museu de Ciències Naturals*. Va dirigir diverses tesis doctorals entre les quals destaca, per la seva relació amb el Museu, la de Soriano Garcés [97] sobre minerals pesants de sorres de Galícia, publicada per la Junta de Ciències Naturals [153], de la qual Pardillo fou secretari. A més va formar part de la plantilla del Museu Martorell com a conservador i més tard com a director fins a la seva jubilació (de 1916 a 1954). El Museu li deu l'adquisició d'instrumental científic per als treballs de recerca de les seccions de Mineralogia i Petrologia. Va ser acadèmic i president de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i exercí una gran influència en els estudis sobre cristal·lografia a l'Estat espanyol. El Dr. Pardillo va saber compaginar les seves activitats acadèmiques i universitàries amb les pròpies de la conservació i direcció del Museu Martorell de Geologia.

Referències bibliogràfiques: [7, 89, 112, 126, 127, 128]

6 Maximino San Miguel de la Cámara (1887–1961)

Doctor en Ciències Naturals per la Universitat de Madrid. El 1911 obtingué la càtedra de Geografia Física i Geologia Dinàmica de la Universitat de Barcelona i dedicà la seva activitat investigadora a la petrologia, de la qual el podem considerar un pioner modern a l'Estat espanyol. Va ocupar la plaça de regent de Petrologia del Museu Martorell des de 1916 fins a 1942, en què es va traslladar a Madrid. També fou director de l'Institut Geològic de la Diputació de Barcelona i s'encarregà de la publicació d'alguns mapes de Catalunya a escala 1:50.000, que van substituir els de la Mancomunitat a escala 1:100.000 que havia dirigit el Dr. Faura. El Museu conserva les seves col·leccions petrogràfiques (exemplars de roques i làmines primes) producte d'estudis portats a terme a Catalunya, la major part dels quals van ser publicats pel Museu de Ciències Naturals i per l'Institut Geològic de la Diputació. La seva activitat al Museu el portà a revisar, classificar, ordenar i registrar les col·leccions de roques que hi anaven ingressant (grans blocs, col·leccions Font i Sagué, Rosals, Serradell, Acadèmia de Ciències, etc.), feina que també donà a conèixer per mitjà de publicacions. Va ser membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i va fundar l'Institut Lucas Mallada del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC). Va tenir com a col·laborador incondicional en molts dels seus treballs el Dr. Marcet Riba.

Referències bibliogràfiques: [89, 112, 137, 144, 145, 146, 147]

7 Jaume Marcet Riba (1894–1963)

Doctor en Ciències Naturals i geòleg. Les seves recerques i publicacions estan dedicades a temàtica estratigràfica, paleontològica i petrològica. El 1923, adscrit ja a la plantilla de la Junta de Ciències Naturals, substitueix el Dr. Faura en la regència de la secció de Paleontologia del Museu, càrrec que va ocupar fins a la seva mort, poc abans de jubilar-se. Va tenir com a mestres el Dr. San Miguel de la Cámara i el Dr. Pardillo, amb els quals col·laborà en diferents ocasions (fent determinacions petrogràfiques, mesuraments cristal·logràfics, participant en estudis geològics relacionats amb el Congreso Geológico Internacional de 1926, en el *Mapa Geológico de España a escala 1:50.000*, etc.). Va ser acadèmic de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Va crear, dirigir i editar, entre 1926 i 1937, la publicació *Géologie de la Méditerranée Occidentale*, sense ajuda oficial i finançada per subscripció. Va ocupar durant un curt espai de temps la direcció de l'Institut Municipal de Ciències Naturals (creat el 1941) i durant vuit anys coincidí al Museu amb el Dr. Alfredo San Miguel Arribas.

Referències bibliogràfiques: [89, 106, 112, 138]

8 Alfredo San Miguel Arribas (1917–2004)

Doctor en Ciències, catedràtic i professor de Petrologia de la Universitat de Barcelona. L'any 1955 va obtenir una plaça de conservador al Museu Martorell de Geologia, del qual va ser més tard director, fins que es va jubilar, el 1985. Era fill del Dr. Maximino San Miguel de la Cámara i, com el seu pare, s'ocupà de les col·leccions de roques. Al llarg de nombrosos viatges recol·lectà per al Museu molts i variats exemplars de roques ígnies i metamòrfiques entre els quals destaca la col·lecció petrogràfica dels escuts precambrians (Angola, Canadà, països escandinaus, etc.). Tingué especial interès per millorar l'exposició de minerals i va aconseguir alguns bells exemplars mitjançant adquisició. La seva gran afició a la geoplanetologia el va portar a muntar una exposició permanent sobre aquest tema a les sales del Museu amb fotografies i gràfics que explicaven els esdeveniments que anaven tenint lloc a l'espai des que l'home trepitjà la Lluna. Sota la seva direcció es va celebrar el centenari de la fundació del Museu Martorell, es va adquirir la col·lecció de mineralogia de Josep Cervelló, es va acceptar la donació de la col·lecció paleontològica del Dr. Villalta i el Museu va esdevenir un centre col·laborador de la Facultat de Ciències que acollí alumnes en pràctiques o com a becari i organitzà conferències i cursos impartits per destacats geòlegs. Alguns dels qui hem participat en aquesta monografia li hem d'agrair l'oportunitat que ens va donar de formar part del Museu.

Referències bibliogràfiques: [43, 118, 121, 123]

9 Lluís Marià Vidal i Carreras (1842–1922)

Enginyer de mines i geòleg. Des de molt jove mostrà inquietuds científiques, especialment per la geologia. Home polifacètic, va cultivar també l'excursionisme científic (fou soci destacat del Centre Excursionista de Catalunya), la fotografia, l'espeleologia i la prehistòria. Interessat pel benestar social, va dedicar part del seu patrimoni al mecenatge. Va ocupar diferents càrrecs de responsabilitat (enginyer en cap dels districtes miners de Barcelona, Lleida i Girona, director de la comissió del *Mapa Geológico de España*, de les mines de Sant Joan de les Abadesses, etc.). Va ser acadèmic de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, vicepresident de la Societat Geològica de França, vocal perpetu de la Junta de Ciències Naturals de Barcelona i membre honorífic de diferents organismes.

Com a resultat del seu treball de camp va formar una important i nombrosa col·lecció geològica integrada per fòssils, minerals i roques a més d'objectes prehistòrics, la qual va donar a la Junta de Ciències Naturals i va ser dipositada al Museu Martorell. Aquesta col·lecció i els seus treballs sobre la geologia de Catalunya són, encara avui, d'obligada consulta. Vidal pot ser considerat com un dels grans geòlegs catalans de la fi del segle XIX i el començament del XX.

Referències bibliogràfiques: [16, 18, 42, 78, 79, 82, 83, 89, 114, 122, 135]

10 Baltasar Serradell i Planella (1871–1930)

Metge de professió, naturalista i col·leccionista per vocació. Va fundar i presidir la Societat de Ciències Naturals de Barcelona (Club Muntanyenc), una institució dedicada a l'excursionisme científic a la qual dedicà part de la seva vida. Van formar part d'aquesta societat molts dels naturalistes relacionats amb el Museu Martorell, entre d'altres els doctors Pardo, San Miguel de la Cámara, Marcet, Villalta i Josep Cervelló. La institució, que tingué el seu moment d'esplendor en el primer quart del segle XX, aplega importants col·leccions de ciències naturals entre les quals destaquen les de paleontologia, mineralogia i malacologia. El centre, que estava situat al carrer Princesa, organitzava sortides periòdiques de recol·lecció d'exemplars i estava dotat d'una important biblioteca i d'instrumental científic. Les col·leccions de Baltasar Serradell van passar al Museu Martorell després de la seva mort, per mitjà de la Junta de Ciències Naturals que les va adquirir, el 1931, a la seva vídua a canvi d'una pensió vitalícia. Alguns dels exemplars d'aquesta col·lecció es troben encara avui exposats a les vitrines del Museu.

Referències bibliogràfiques: [13, 44, 83, 112]

11 Josep Cervelló i Bach (1899–1980)

Important col·leccionista català de minerals que des de molt jove tingué interès per aquesta matèria. Va participar durant molts anys en les excursions científiques organitzades pel Club Muntanyenc (Societat de Ciències Naturals) de Barcelona, acompanyat d'altres estudiosos naturalistes com Serradell, Closas, Marcet Riba, Pardo, Folch Girona, etc., persones que han deixat totes elles una empremta en la cultura i la ciència catalanes i, la majoria, vinculades al Museu Martorell.

La seva col·lecció, instal·lada a casa seva, fou molt visitada per col·leccionistes, afeccionats i escoles. L'any 1979, l'Ajuntament de Barcelona la va adquirir i els més de tres mil exemplars que la integraven enriqueixen actualment el fons mineralògic del Museu i els millors exemplars es poden admirar a les vitrines d'exposició permanent de la Sala de Mineralogia.

A la fotografia (record d'una excursió al Montartó, Vall d'Aran) Josep Cervelló està situat al centre entre Jordi Figueras, a l'esquerra, i Joaquim Folch Girona, a la dreta.

Referències bibliogràfiques: [14, 72, 103]

12 Josep Fernández de Villalta i Comella (1913–2003)

Naturalista i paleontòleg. Va ser professor d'Investigació i cap de la Secció d'Ecologia del Quaternari del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC). També fou professor de la Universitat de Barcelona en matèries de Paleontologia, Paleoclimatologia i Paleogeografia. L'any del centenari de la fundació del Museu Martorell (Museu de Geologia) va ser nomenat conservador honorari.

Com a científic i expert col·leccionista que era, va formar una important col·lecció paleontològica, fruit de més de cinquanta anys de dedicació, de la qual va fer donació parcial al Museu de Geologia de l'Ajuntament de Barcelona entre els anys 1983 i 1986. La col·lecció consta de més de deu mil registres de restes fòssils (vertebrats, invertebrats i paleoflora) procedents d'arreu de l'Estat espanyol i especialment de Catalunya.

A l'actualitat alguns dels exemplars d'aquesta col·lecció són objecte de revisió i estudi per part de paleontòlegs nacionals i estrangers.

Referències bibliogràfiques: [2, 83]. Vegeu també: Obituary. *Geologica Acta*, vol. 1 núm. 4, pàg. 365. Barcelona, 2003.

1 Artur Bofill i Poch (1844–1929)

En palabras de Pius Font i Quer (extraídas de “Flórida del Cardó”, Barcelona 1950), Bofill es el más insigne naturalista catalán dedicado al estudio de la malacología. Esta rama de las ciencias naturales ocupó gran parte de su vida científica, a lo largo de la cual publicó numerosos trabajos y reunió una importantísima colección que donó al Museo de Ciencias Naturales. Estuvo vinculado al Museo Martorell desde sus orígenes y oficialmente hasta 1920, fecha de su jubilación. Se ocupó de la dirección del centro desde 1891. Colaborador del Dr. Almera en el Mapa Geológico y Topográfico de la provincia de Barcelona y en otros trabajos, académico y secretario perpetuo de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona hasta su muerte y hombre de amplia cultura, fue, junto con Jaume Almera y Lluís Marià Vidal, una de las figuras pioneras en el conocimiento de la geología y la paleontología de Cataluña de principios del siglo XX.

Referencias bibliográficas: [18, 20, 79, 83, 89, 136]

2 Jaume Almera i Comas (1845–1919)

Eclesiástico, doctor en Ciencias y geólogo. Como geólogo fue discípulo y colaborador de Landerer. Fundador del Museo Geológico del Seminario de Barcelona, en el año 1874, y profesor de Geología e Historia Natural en el mismo Seminario. Autor de numerosos trabajos sobre estratigrafía y paleontología de Cataluña, muchos de ellos relacionados con la confección del Mapa Geológico y Topográfico de la provincia de Barcelona a escala 1:40.000, que él inició con la ayuda del topógrafo Eduard Brossa y las subvenciones de la Diputación de Barcelona y del que se publicaron cinco hojas. Este mapa fue uno de los grandes trabajos del Dr. Almera que, pese a los problemas de la época, logró que tuviese un detalle excepcional y fuese elogiado por la comunidad científica. Fue académico y presidente de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona. Colaboró con Lluís Marià Vidal en algunas ocasiones y con Artur Bofill en publicaciones sobre paleontología de Cataluña. Tuvo como colaboradores al Dr. Font i Sagué y al Dr. Faura i Sans. Este último lo sustituyó en la confección del Mapa, cuyas colecciones llegaron, a partir de 1918, al Museo Martorell cuando se hizo cargo del mismo el Dr. Faura y por decisión de la Mancomunidad. La relación del Museo Martorell con el Dr. Almera se inició en la Junta de Ciencias Naturales, de la que Almera formó parte como vocal desde 1893.

Referencias bibliográficas: [17, 18, 20, 80, 83, 89, 133, 157]

3 Norbert Font i Sagué (1873–1910)

Sacerdote, naturalista, geólogo, espeleólogo, historiador, literato y gran divulgador de la ciencia. Fue discípulo y colaborador del Dr. Almera. Formó parte de la Junta de Ciencias Naturales, de la que fue vocal y secretario, y desarrolló algunos proyectos importantes en el parque de la Ciutadella, como el ‘Museo petrográfico al aire libre’, constituido por grandes bloques de rocas procedentes de toda Cataluña, que él inició y que llegó a constar de más de 130 bloques expuestos en los jardines, frente al Museo Martorell. Otro proyecto, el de la reproducción a escala natural de grandes animales del pasado, quedó truncado por su fallecimiento prematuro y sólo queda un recuerdo del mismo, el Mamut de la cascada del Parque, la única reproducción que se hizo realidad. Norbert Font i Sagué fue el introductor de la espeleología en Cataluña, a la que se dedicó intensamente realizando numerosas exploraciones en este campo. El Museo Martorell conserva ejemplares de sus recolecciones y una colección de láminas delgadas de rocas y minerales adquirida por la Junta a su familia. Fue autor de numerosos artículos y trabajos, entre los que alcanzó gran divulgación el *Curs de Geologia Dinàmica i Estratigràfica aplicat a Catalunya*. Ejerció la cátedra de Geología de los Estudios Universitarios Catalanes y colaboró asiduamente en el boletín de la Institución Catalana de Historia Natural, el del Centro Excursionista de Cataluña, la *Enciclopedia Espasa*, *La Voz de Cataluña*, etc.

Referencias bibliográficas: [38, 85, 89, 96, 157]

4 Marià Faura i Sans (1883–1941)

Sacerdote, doctor en ciencias naturales, geólogo, paleontólogo y espeleólogo. Se inició en el campo de la geología como ayudante de los doctores Almera, Bofill y Font. Fue profesor de la Universidad de Barcelona y de la Escuela Superior de Agricultura. Dirigió el observatorio meteorológico de Viella y efectuó muchos estudios de geología aplicada (hidrología, sismología...). Como seguidor y discípulo de Font i Sagué se dedicó a la espeleología y publicó diferentes trabajos sobre el tema. A partir de 1917 se encargó de la dirección del Servicio del Mapa Geológico de Cataluña a escala 1:100.000, lo que le relacionó directamente con el Museo Martorell y el Museo de Cataluña cuando la Mancomunidad pasó este servicio a la Junta de Ciencias Naturales. De 1919 a 1922 también fue regente de Paleontología del Museo de Ciencias Naturales, regencia que se desvinculó del mapa en 1923 y de la que se hizo cargo el Dr. Marcet Riba.

Fue colaborador de la Enciclopedia Espasa y publicó, además de las memorias del Mapa (cuatro en total) [62, 63, 64, 65], artículos y trabajos sobre paleontología, geología estratigráfica y aplicada, meteoritos, expediciones científicas y, como ya hemos señalado, espeleología.

El Museo Martorell conserva ejemplares procedentes de la confección del Mapa Geológico y fósiles recolectados durante algunas de sus excavaciones, como el Elephas de Pedralbes.

Referencias bibliográficas: [21, 38, 81, 89, 97, 157]

5 Francesc Pardillo i Vaquer (1884–1955)

Doctor en Ciencias Naturales. En 1911 fue nombrado catedrático de Cristalografía de la Universidad de Barcelona, cargo que ocupó durante más de cuarenta años. Dedicó su vida científica al estudio de los cristales y a la mineralogía publicando numerosos trabajos de gran calidad, algunos de ellos dedicados a minerales de Cataluña, que dio a conocer en Treballs del Museu de Ciències Naturals. Dirigió varias tesis doctorales entre las que destaca, por su relación con el Museo, la de Soriano Garcés [97] sobre minerales pesados de arenas de Galicia, publicada por la Junta de Ciencias Naturales [153], de la que Pardillo fue secretario. Además formó parte de la plantilla del Museo Martorell como conservador y más tarde como director hasta su jubilación (de 1916 a 1954). El Museo le debe la adquisición de instrumental científico para los trabajos de investigación de las secciones de Mineralogía y Petrología. Fue académico y presidente de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona y ejerció una gran influencia en los estudios sobre cristalografía en el Estado español. El Dr. Pardillo supo compaginar sus actividades académicas y universitarias con las propias de la conservación y dirección del Museo Martorell de Geología.

Referencias bibliográficas: [7, 89, 112, 126, 127, 128]

6 Maximino San Miguel de la Cámara (1887–1961)

Doctor en Ciencias Naturales por la Universidad de Madrid. En 1911 obtuvo la cátedra de Geografía Física y Geología Dinámica de la Universidad de Barcelona dedicando su actividad investigadora a la petrología, de la que podemos considerarle un pionero moderno en el Estado español. Ocupó la plaza de regente de Petrología del Museo Martorell desde 1916 hasta 1942, cuando se trasladó a Madrid. También fue director del Instituto Geológico de la Diputación de Barcelona y se encargó de la publicación de algunos mapas de Cataluña a escala 1:50.000, que sustituyeron a los de la Mancomunidad a escala 1:100.000 que había dirigido el Dr. Faura. El Museo conserva sus colecciones petrográficas (ejemplares de rocas y láminas delgadas) producto de estudios desarrollados en Cataluña y publicados en su mayor parte por el Museo de Ciencias Naturales y por el Instituto Geológico de la Diputación. Su actividad en el Museo lo llevó a revisar, clasificar, ordenar y registrar las colecciones de rocas que iban ingresando (grandes bloques, colecciones Font i Sagué, Rosals, Serradell, Academia de Ciencias, etc.), labor que también dio a conocer mediante publicaciones. Fue miembro de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona y fundó el Instituto Lucas Mallada del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC). Tuvo como colaborador incondicional en muchos de sus trabajos al Dr. Marcet Riba.

Referencias bibliográficas: [89, 112, 137, 144, 145, 146, 147]

7 Jaume Marcet Riba (1894–1963)

Doctor en Ciencias Naturales y geólogo. Sus investigaciones y publicaciones están dedicadas a temática estratigráfica, paleontológica y petrológica. En 1923, adscrito ya a la plantilla de la Junta de Ciencias Naturales, sustituye al Dr. Faura en la regencia de la sección de Paleontología del Museo, cargo que ocupó hasta su muerte, poco antes de jubilarse. Tuvo como maestros al Dr. San Miguel de la Cámara y al Dr. Pardillo, con quienes colaboró en varias ocasiones (efectuando determinaciones petrográficas, mediciones cristalográficas, participando en estudios geológicos relacionados con el Congreso Geológico Internacional de 1926, en el Mapa Geológico de España a escala 1:50.000, etc.). Fue académico de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona. Creó, dirigió y editó, entre 1926 y 1937, la publicación *Géologie de la Méditerranée Occidentale*, sin ayuda oficial y financiada por suscripción. Ocupó durante un corto lapso de tiempo la dirección del Instituto Municipal de Ciencias Naturales (creado en 1941) y durante ocho años coincidió en el Museo con el Dr. Alfredo San Miguel Arribas.

Referencias bibliográficas: [89, 106, 112, 138]

8 Alfredo San Miguel Arribas (1917–2004)

Doctor en Ciencias, catedrático y profesor de Petrología de la Universidad de Barcelona. El año 1955 obtuvo una plaza de conservador en el Museo Martorell de Geología, del que fue más tarde director, hasta su jubilación, en 1985. Era hijo del Dr. Maximino San Miguel de la Cámara y, al igual que su padre, se ocupó de las colecciones de rocas. A lo largo de numerosos viajes recolectó para el Museo muchos y variados ejemplares de rocas ígneas y metamórficas entre los que destaca la colección petrográfica de los escudos precambrianos (Angola, Canadá, países escandinavos, etc.). Tuvo especial interés en mejorar la exposición de minerales y obtuvo algunos bellos ejemplares mediante adquisición. Su gran afición a la geoplanetología lo llevó a montar una exposición permanente sobre este tema en las salas del Museo con fotografías y gráficos que explicaban los acontecimientos que iban sucediendo en el espacio desde que el hombre pisó la Luna. Bajo su dirección se celebró el centenario de la fundación del Museo Martorell, se adquirió la colección de mineralogía de Josep Cervelló, se aceptó la donación de la colección paleontológica del Dr. Villalta y el Museo se convirtió en un centro colaborador de la Facultad de Ciencias que acogió alumnos en prácticas o como becarios y organizó conferencias y cursos impartidos por destacados geólogos. Algunos de los que hemos participado en esta monografía le debemos agradecer la oportunidad que nos dio de formar parte del Museo.

Referencias bibliográficas: [43, 118, 121, 123]

9 Lluís Marià Vidal i Carreras (1842–1922)

Ingeniero de minas y geólogo. Desde muy joven mostró inquietudes científicas, especialmente por la geología. Hombre polifacético, cultivó también el excursionismo científico (fue socio destacado del Centro Excursionista de Cataluña), la fotografía, la espeleología y la prehistoria. Interesado por el bienestar social, dedicó parte de su patrimonio al mecenazgo. Ocupó diferentes cargos de responsabilidad (ingeniero jefe de los distritos mineros de Barcelona, Lleida y Girona, director de la comisión del Mapa Geológico de España, de las minas de Sant Joan de les Abadesses, etc.). Fue académico de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona, vicepresidente de la Sociedad Geológica de Francia, vocal perpetuo de la Junta de Ciencias Naturales de Barcelona y miembro honorífico de diferentes organismos.

Como resultado de su trabajo de campo formó una importante y numerosa colección geológica integrada por fósiles, minerales y rocas además de objetos prehistóricos, que donó a la Junta de Ciencias Naturales y fue depositada en el Museo Martorell. Esta colección y sus trabajos sobre la geología de Cataluña son, aún hoy, de obligada consulta. Vidal puede ser considerado como uno de los grandes geólogos catalanes de finales del siglo XIX y principios del XX.

Referencias bibliográficas: [16, 18, 42, 78, 79, 82, 83, 89, 114, 122, 135]

10 Baltasar Serradell i Planella (1871–1930)

Médico de profesión, naturalista y coleccionista por vocación. Fundó y presidió la Sociedad de Ciencias Naturales de Barcelona (Club Muntanyenc), una institución dedicada al excursionismo científico a la que dedicó parte de su vida. Formaron parte de esta sociedad muchos de los naturalistas relacionados con el Museo Martorell, entre otros los doctores Pardillo, San Miguel de la Cámara, Marcet, Villalta y Josep Cervelló. La institución, que tuvo su momento de esplendor en el primer cuarto del siglo XX, reúne importantes colecciones de ciencias naturales entre las que destacan las de paleontología, mineralogía y malacología. El centro, que estaba situado en la calle Princesa, organizaba salidas periódicas de recolección de ejemplares y estaba dotado de una importante biblioteca y de instrumental científico. Las colecciones de Baltasar Serradell pasaron al Museo Martorell después de su muerte, a través de la Junta de Ciencias Naturales que las adquirió, en 1931, a su viuda a cambio de una pensión vitalicia. Algunos de los ejemplares de esta colección se encuentran expuestos todavía hoy en las vitrinas del Museo.

Referencias bibliográficas: [13, 44, 83, 112]

11 Josep Cervelló i Bach (1899–1980)

Importante coleccionista catalán de minerales que desde muy joven tuvo interés por esta materia. Participó durante muchos años en las excursiones científicas organizadas por el Club Muntanyenc (Sociedad de Ciencias Naturales) de Barcelona, acompañado de otros estudiosos naturalistas como Serradell, Closas, Marcet Riba, Pardillo, Folch Girona, etc., personas que han dejado todas ellas una huella en la cultura y la ciencia catalanas y, en su mayoría, vinculadas al Museo Martorell.

Su colección, instalada en su propia casa, fue muy visitada por coleccionistas, aficionados y escuelas. El año 1979, el Ayuntamiento de Barcelona la adquirió y los más de tres mil ejemplares que la integraban enriquecen actualmente el fondo mineralógico del Museo, pudiendo admirarse los mejores ejemplares en las vitrinas de exposición permanente de la Sala de Mineralogía.

En la fotografía (recuerdo de una excursión al Montartó, Valle de Arán) Josep Cervelló está situado en el centro entre Jordi Figueras, a la izquierda, y Joaquim Folch Girona, a la derecha.

Referencias bibliográficas: [14, 72, 103]

12 Josep Fernández de Villalta i Comella (1913–2003)

Naturalista y paleontólogo. Fue profesor de Investigación y jefe de la Sección de Ecología del Cuaternario del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC). También fue profesor de la Universidad de Barcelona en materias de Paleontología, Paleoclimatología y Paleogeografía. El año del centenario de la fundación del Museo Martorell (Museo de Geología) fue nombrado conservador honorario del mismo.

Como científico y experto coleccionista que era, formó una importante colección paleontológica, fruto de más de cincuenta años de dedicación, de la que hizo donación parcial al Museo de Geología del Ayuntamiento de Barcelona entre los años 1983 y 1986. La colección consta de más de diez mil registros de restos fósiles (vertebrados, invertebrados y paleoflora) procedentes de todo el Estado español y especialmente de Cataluña. En la actualidad algunos de los ejemplares de esta colección son objeto de revisión y estudio por parte de paleontólogos nacionales y extranjeros.

Referencias bibliográficas: [2, 83]. Véase también: Obituary. Geologica Acta, vol. 1 n° 4, pàg. 365. Barcelona, 2003.